

מידעון לשכת המדען הראשי

במשרד החינוך

אודות הלשכה

לשכת המדען הראשי במשרד החינוך משמשת גשר דו-גיווני בין המחקר האקדמי ובין מערכת החינוך לשם ביסוס המדיניות על ידע מחקרי עדכני ואיכותי מן הארץ והעולם, תוך עידוד חוקרים לעסוק בסוגיות רלוונטיות למערכת החינוך. תחומי הפעולה העיקריים של היחידה הינם: ייזום מחקרים יישומיים; ייעוץ מדעי ליחידות המטה של המשרד תוך קידום תרבות של "קבלת החלטות מבוססת מחקר"; הנגשה של ידע מחקרי לקובעי מדיניות ובעלי עניין בתחום החינוך והתווית מדיניות המשרד בתחום האתיקה של ביצוע מחקרים במוסדות חינוך ויישומה (בדיקות בקשות להיתר). באמצעות מידעון זה אנו מבקשים להנגיש ולהפיץ ידע מחקרי ויישומי בתחום החינוך לשותפינו ולבעלי העניין בתחום. למידע נוסף הנכם מוזמנים לעיין באתר הבית שלנו, אתר מו"ח - מחקר וידע בחינוך וכן בדף הפייסבוק שלנו, המתעדכנים באופן שוטף.

על סדר היום

חדשות הלשכה

בקשות להיתר - לשכת המדען הראשי פרסמה החודש הנחיות חדשות בדבר ההיבטים האתיים בניהול מחקר במוסדות חינוך. בין יתר הנהלים החדשים - שינוי בנושא הסכמת הורים להכללת ילדם במחקר וחובה לבקשת אישור לביצוע פעולה מחקרית לצורך עבודה סמינריונית. לכל ההנחיות החדשות ופירוט הנהלים בנושאי הסכמת הורים ובקשות במסגרת עבודה סמינריונית ראו [בחדשות ועדכונים](#) באתר לשכת המדען הראשי.

התפרסמה **סקירת מדיניות** בנושא הכשרת מורים בפריפריה. הסקירה במימון ובלייווי לשכת המדען הראשי ואנשי המקצוע במשרד ובביצוע "יוזמה – מרכז לידע ולמחקר בחינוך" [כאן](#) מציגה חמש תוכניות לאומיות נבחרות העוסקות בהכשרת פרחי הוראה בפריפריה ושתי תוכניות בארצות הברית, אוסטרליה, דרום אפריקה וסין.

לשכת המדען הראשי מפרסמת מדי כמה שבועות דו"חות מחקר וסקירות ספרות. בטבלה [כאן](#) תוכלו להתעדכן בערוצים הידע השונים של לשכת המדען הראשי בשנים האחרונות ובקישור [כאן](#) תוכלו לבקש עדכון בעת שייצא פרסום חדש.

נמשכת ההיוועצות עם אנשי האקדמיה במסגרת **קבוצות העבודה** העוסקות בהיבטיה השונים של הלמידה המקוונת. מטרת קבוצות החשיבה היא לאגס את הידע המחקרי בתחום ולתרגם אותו לעקרונות והמלצות. לאחר שעסקנו במידעון חודש יוני בהיבטים הפדגוגיים של למידה מקוונת, במידעון חודש יולי נעסוק בלימוד ההוראה המקוונת – תהליכי הכשרה ופיתוח מקצועי. למידע נוסף על קבוצות החשיבה והשותפים בה תוכלו לקרוא באתר לשכת המדען הראשי [כאן](#).

הזמנה להצגת ממצאי מחקרים בחינוך שבוצעו לאחר פרוץ מגפת הקורונה

החודשים האחרונים יצרו הזדמנות עבור שדה המחקר בחינוך, למחקר במגוון רחב של נושאים חדשים ובמתודולוגיות חדשות. רבים מן המחקרים הללו הסתיימו ולתוצאותיהם יש פוטנציאל להשפיע על מדיניות משרד החינוך ועל עבודת הצוותים החינוכיים בשטח.

צוות לשכת המדען הראשי מבקש ליצור את החיבורים בין הידע האמפירי שהתהווה בתקופה זו לבין אנשי המקצוע במשרד בדרכים מגוונות – חיבור בין חוקרים לאנשי המקצוע הרלוונטיים לשם העמקה, מפגשי שיח פתוחים עם חוקרים ועוד.

לשם כך, אנו מזמינים חוקרים, שביצעו מחקרים העשויים להיות רלוונטיים, לפנות אלינו ולהעביר פרטים על המחקר. מוזמנים להפנות גם מחקרים שיתיימו בשבועות הקרובים.

הכשרת מורים להוראה מקוונת

עבודתה של קבוצת החשיבה המוצגת בקישור כאן מתמקדת בתפיסות ומודלים להכשרה ופיתוח פרופסיונאלי של מורים, תוך דגש על הוראה מקוונת, על רצף הנע מטרום הכשרה לתוך הכשרה בפועל. הקבוצה ניסחה חמישה עקרונות הנותנים מענה רחב ומבוסס תיאורטית ופרקטית לסוגיות הקשורות בהתפתחות ולמידה מקצועית של מורים להוראה בסביבה דיגיטלית.

המסמך נועד לתמוך במכשירי מורים להוראה מקוונת בבואם לתכנן את תוכנית ההכשרה על בסיס חמישה עקרונות: פיתוח כישורים טכנו-פדגוגיים, התייחסות לשונות בין התלמידים על מנת לספק הזדמנויות שוויוניות ללמידה, הוראה מקוונת באיכות גבוהה, פיתוח גישה אקולוגית להכשרת מורים להוראה מקוונת, התייחסות לאמונותיהם של המורים ביחס להוראה מקוונת, הקמת מערך תמיכה כוללני וקיום נוכחות קוגניטיבית, חברתית, הוראתית ורגשית של המורה.

כל עיקרון כולל את החלקים הבאים: ביסוס תאורטי, הגדרה תפעולית, תנאים בסיסיים שצריכים להתקיים למימוש העיקרון, שלבי התפתחות מקצועית של מורים, יישום העיקרון בסביבות הכשרה שונות, פדגוגיה כללית מול פדגוגיה ספציפית, שלבי התפתחות של התלמידים וההקשר המידי בו מתקיימת הלמידה. על מנת לתמוך ביישומיות של העקרונות לתוכניות הכשרה להוראה מקוונת, פותחו שאלות מנחות למכשירי המורים והתנסויות מומלצות במסגרת ההכשרה הניתנות להטמעה על ידי מובילי תוכניות הכשרה שונות.

למידע על חוקרים. ות בקבוצה

Blonder, R., & Rap, S. (2017). I like Facebook: Exploring Israeli high school chemistry teachers' TPACK and self-efficacy beliefs. *Education and Information Technologies*, 22(2), 697–724.

במחקר שערכו חברת קבוצת העבודה, פרופ' רון בלונדר ושותפתה שלי רפ ממכון ויצמן, נבחן השימוש בקבוצות פייסבוק בקרב מורות תיכון לכימיה כאמצעי לתמיכה בלמידה. המחקר נטוע בשתי הנחות מרכזיות: הידע הפדגוגי, הדיסציפלינרי והטכנולוגי של מורות משלים אחד את השני וביחד מרכיב את ההוראה שלהן, אולם השימוש בידע מסוג זה מושפע מתפיסת המסוגלות העצמית של המורות להשתמש בו; ובנוסף, המוטיבציה וההישגים של תלמידים מושפעים גם הם מתחושת המסוגלות העצמית של המורות. כיוון ששימוש בכלים טכנולוגיים, כגון סרטונים והנפשות, מסייע להוראת רעיונות מופשטים ומורכבים, הם בעלי ערך רב להוראת מקצוע הכימיה, ועל כן מחקר זה מתמקד בתפיסת המסוגלות העצמית של המורות להשתמש בקבוצת פייסבוק להוראת מקצוע הכימיה. בחצי השנה הראשונה למחקר, כל אחת מהמורות ניהלה קבוצת פייסבוק לכיתה אותה היא מלמדת. המורות קיבלו תמיכה מלאה לגבי התפעול והשימוש של הקבוצה בכל זמן שנוקקו לו. לאחר שהמורות השיגו את הידע הטכנולוגי לשליטה ומיומנות בניהול הקבוצה, נערכו שיחות קבוצתיות בין המורות המשתתפות וצוות המחקר במטרה לדון בדרכים נוספות להגביר את השימוש בקבוצת הפייסבוק ובשיפור שיח הלמידה בקבוצות הפייסבוק. בנוסף, הועברו למורות שאלונים לבדיקת תחושת המסוגלות העצמית שלהן. השאלונים והשיחות בהן השתתפו המורות מלמדים כי התמיכה שהמורות קיבלו בתפעול הקבוצה הייתה חיונית לתחושת השליטה (mastery) שלהן, שהינה הגורם המשפיע ביותר על תפיסת מסוגלות עצמית. בנוסף, הנתונים מלמדים כי הדרכה מעין זו עשויה לייצר הזדמנויות להצלחה של מורות ולהגביר את השימוש שלהן בסרטונים והנפשות, שהינם כאמור כלי פדגוגי חשוב בהוראת הכימיה. המחקר מראה כי המורות לא שינו את אמונותיהן לגביי מהי למידה טובה, אבל הן כן שיפרו את יכולתן לתווך תהליכי למידה באמצעות הכלי הטכנולוגי. ערך נוסף עבור המורות במחקר היה היכולת לשתף את החוויה שלהם עם מורות אחרות, שכן השיחות על האתגרים אפשרו להן ללמוד מחוויית ההצלחה של מורות אחרות, ובאותו הזמן לדמיין את עצמן במצב שהוצג על ידי המורות. השימוש בפייסבוק לצורך הוראה, הינו דוגמא לשימוש בכלי טכנולוגי להוראה מקוונת. לפיכך, ניתן להסיק כי על מנת להכשיר מורים לשימוש בכלים טכנולוגיים יש להתייחס למרכיבי הידע הנחוצים לצורך שימוש בכלי בהוראה, יחד עם היבטים של מסוגלות עצמית לשימוש בכלי הטכנולוגי לצרכי הוראה ולמידה.

Orland-Barak, L., & Wang, J. (2020). Teacher Mentoring in Service of Preservice Teachers' Learning to Teach: Conceptual Bases, Characteristics, and Challenges for Teacher Education Reform. *Journal of Teacher Education*.

תפיסות עכשוויות של הכשרת מורים מקנות מקום מרכזי לתפקיד המדריך/חונך בית ספרי בתהליך הלמידה של פרח ההוראה והמורה החדש במקום העבודה. אולם, מדריכים וחונכים מדווחים לא פעם על הקונפליקט בין הציפיות מהן (של ביה"ס ושל המורים הנחנכים), צרכי התלמידים ותרבות בית ספרית ותפיסות פדגוגיות אישיות לגבי הוראה והדרכה. המאמר מתאר וממשיג קונפליקטים אלה ומציע מודל תיאורטי ויישומי המשלב בין ארבע גישות מרכזיות להדרכת מורים (צמיחה אישית, פרקטיקות ליבה, למידה ממוקדת ויישומי סיטואציה, גישה ביקורתית) על מנת לתת מענה לסוגיות הפדגוגיות שנוצרות בסביבות למידה-הוראה מורכבות. מבחינה אופרטיבית, המודל מציע "מפת דרכים" עבור מדריכים לבחינת גישות הדרכה שונות ודרכי פעולה/אסטרטגיות הדרכה המשלבות בין הגישות בהתאם לסיטואציית הדרכה המזוהה.